

Asia: VN/10618/2024

Lausuntopyyntö: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi – Työryhmän mietintö

1. Yleiset huomionne

Luomuliitto pitää tärkeänä, että ympäristöväitteiden sääntely selkeytyy ja että kuluttajia suojellaan epämääräisiltä, perustelemattomilta tai yksipuolisilta väitteiltä. Direktiivin tavoite puuttua viherpesuun on kannatettava ja tukee reilua kilpailua.

Samalla korostamme, että EU:n luomusasetukseen (EU 2018/848) perustuva luomutuotanto ei ole markkinointiväite, vaan lainsäädännöllä määritelty ja viranomaisvalvottu tuotantotapa. Luomumerkki on viranomaisperusteinen sertifiointijärjestelmä, ei vapaaehtoinen tai yrityskohtainen ympäristöväite.

EU-komissio on Green Claims -direktiivin valmistelun yhteydessä (Q&A 2023) todennut:

“Claims related to organic farming, which fall under Regulation (EU) 2018/848, are excluded.” (= Luomutuotantoon liittyvät väittämät, jotka kuuluvat EU:n luomusasetuksen piiriin, eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan.)

Tämän vuoksi kansallisessa täytäntöönpanossa on tärkeää selventää, että luomua koskevat, tutkimukseen perustuvat ympäristöväitteet eivät ole “yleisiä ympäristöväitteitä”, vaan perustuvat EU-sääntelyyn ja riippumattomaan valvontaan.

Samalla korostamme myös tarvetta siihen, että tavanomaisessa tuotannossa käytettävät epämääräiset “vihreät väitteet” — kuten “ilmastoystävällinen”, “hiilineutraali kompensaatiolla”, “biodiversity friendly” tai muut yksittäiseen mittariin perustuvat väitteet — tulevat jatkossa täysimääräisen, tiukan todentamisvaatimuksen alaisiksi. Lukuisat tällaiset väitteet ovat tutkimuksessa osoittautuneet ongelmallisiksi ja altistavat kuluttajat harhaanjohtamiselle.

2. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

Kannatamme direktiivin tavoitteita ja pidämme välttämättömänä, että kansallisessa täytäntöönpanossa:

1) Luomun asema selkeytetään

Luomu on EU-lainsäädäntöön perustuva, viranomaisvalvottu sertifiointijärjestelmä, eikä sitä tule rinnastaa yleisiin ympäristöväitteisiin tai yksityisiin ympäristömerkkeihin.

Tämä ei johdu luomulle annettavasta erityiskohtelusta, vaan siitä tosiasiasta, että luomun ympäristökriteerit ovat jo säädetty EU-tasolla ja niiden noudattamista valvotaan.

2) Tutkimusperusteinen luomuviestintä pysyy sallittuna

Luomusta on sallittua ja tärkeää kertoa esimerkiksi, että:

- luomu edistää luonnon monimuotoisuutta (laaja tutkimusnäyttö)
- luomu vähentää torjunta-ainekuormitusta (EU-asetuksen kieltojen vuoksi)
- luomussa viljelykierrot ja maaperän hoito ovat pakollisia

Kyseessä ovat tarkkarajaiset, todennettavat ja tutkimukseen perustuvat väitteet, eivät direktiivin kieltämiä epämääräisiä yleisväitteitä.

3) Tavanomaisen tuotannon vapaaehtoiset vihreät väitteet on vietävä tiukan arvioinnin piiriin

Direktiivin tarkoitus täyttyy vain, jos seuraavat väitteet edellyttävät vahvaa näyttöä:

- ”hiilineutraali”, ”negatiivinen hiilijalanjälki” → etenkin kompensatioihin perustuvat
- ”ilmastoystävällinen tuotanto” → vain yksi mittari, ei kokonaisarvio
- ”biodiversity friendly” / ”luonnon monimuotoisuutta tukeva”, jos tuotanto on torjunta-aineintensiivistä
- ”vastuullinen valinta” → epämääräinen, direktiivin mukaan kiellettävä yleisväite

Tämä varmistaa, että kuluttajaa ei johdeta harhaan ja että luomun tutkimukseen perustuvat hyödyt eivät huku epämääräisten väitteiden joukkoon.

2.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

Pyydämme lisäämään lain perusteluihin selvennyksen:

”EU:n luomuasetuksen mukainen luomumerkki on viranomaisperusteinen sertifiointijärjestelmä, eikä sen käyttöä pidetä direktiivissä tarkoitettuna yleisenä ympäristöväitteenä.”

Lisäksi on tärkeää todeta, että luomutuotantoon perustuvat, tutkimukseen tukeutuvat yksilöidyt ympäristöväitteet ovat sallittuja.

2.2 Valtioneuvoston asetuksen uudistaminen ja perustelumuistio

Asetuksen musta lista kieltää epämääräiset yleiset ympäristöväitteet ilman näyttöä. Tämä on kannatettavaa. Sääntely ei kuitenkaan saa kohdella luomumerkkiä tai luomuun perustuvia tutkimusnäyttöjä samalla tavalla kuin vapaaehtoisia markkinointiväitteitä.

Pyydämme lisäämään asetuksen perusteluihin:

“EU-luomumerkki on viranomaisperusteinen, valvottu kestävyysmerkintä, jota ei pidetä tässä asetuksessa tarkoitettuna yleisenä ympäristöväitteenä.”

Pyydämme myös huomioimaan, että ympäristöväitteiden todentamisessa on käytettävä maatalouden erityispiirteisiin soveltuvia menetelmiä, eikä esimerkiksi PEF-mallia tule käyttää ainoana hyväksyttävänä todentamistapana — tämä on myös IFOAM Organics European EU-tason kanta.

Samalla toteamme, että tavanomaisen tuotannon vapaaehtoiset “vihreät väitteet” tulee arvioida direktiivin edellyttämällä tavalla. Kuluttajansuoja ja reilu kilpailu edellyttävät erityisen tarkkaa arviointia väitteiden kohdalla, jotka perustuvat:

- kompensatioon,
- yksipuoliseen ympäristömittariin,
- tai itsesäädelyihin “vastuullisuusmerkkeihin”.

2.3 Valvonta ja seuraamukset

Tärkeää on, että valvontaviranomaisille annetaan ohje, joka erottaa:

- EU-säädelyt sertifiointijärjestelmät (kuten luomu)
- vapaaehtoiset, markkinaehtoiset green claims -väitteet

Tämä vähentää tulkinnanvaraa ja hallinnollista taakkaa.

2.4 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.3.2026, ja sen nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026. Direktiivissä ei ole huomioitu sitä, että elinkeinonharjoittajien varastoissa voi olla sääntelyn soveltamisen alkaessa vielä tuotteita, joiden merkinnät eivät vastaa kaikilta osin ympäristöväittämiä ja kestävyysmerkintöjä koskevia uusia vaatimuksia. Pahimmillaan tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaan, voisi olla tarpeen hävittää. (Ks. tarkemmin työryhmän mietinnön s. 61–62).

Mietinnössä todetun mukaisesti Suomi pyrkii edelleen löytämään ratkaisua tähän direktiivin tavoitteiden vastaiseen kielteiseen ympäristövaikutukseen sekä yrityksille aiheutuvaan liiketaloudelliseen tappioon ja hallinnolliseen taakkaan neuvottelemalla asiasta Euroopan komission kanssa.

Jatkovalmistelussa arvioidaan, miten mietinnössä esiin nostettu ongelma olisi ratkaistavissa. Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa siihen, mitä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin artikloja siirtymäratkaisun tulisi koskea ja miten mahdollinen siirtymä tulisi toteuttaa.

Kannatamme siirtymäratkaisua, joka:

- estää käyttökelpoisten pakkausten hävittämisen
- vähentää taloudellista tappiota
- ehkäisee turhaa ympäristökuormaa

Siirtymäjärjestelyn tulisi koskea erityisesti ympäristöväitteitä, kestävyysmerkintöjä ja mustan listan väitteitä.

Ehdotamme 12-18 kuukauden siirtymäaikaa.

3. Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

-

3.2 Jätelain muutokset

-

3.3 Valvonta ja seuraamukset

-

4. Vaikutusten arviointi

-

4.1 Yleiset huomionne

Sääntely tukee kuluttajansuojaa ja reilua kilpailua. Täsmennys luomun asemasta ehkäisee tulkinnanvaraa.

4.2 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

Vaikutukset ovat myönteisiä, mikäli luomua ei rinnasteta epämääräisiin ympäristöväitteisiin ja tavanomaisen tuotannon green claims -väitteet arvioidaan tiukasti.

4.3 Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

5. Ehdotus korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi. Tavaroiden korjaamisdirektiivin 13 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat vähintään yhden toimenpiteen, jolla edistetään korjaamista. Jäsenvaltion on ilmoitettava siitä Euroopan komissiolle viimeistään 31.7.2029. Työryhmä ei ole tässä vaiheessa päättänyt esittämään mitään yksittäistä toimenpidettä artiklan täytäntöön panemiseksi. Voitte kuitenkin alla ehdottaa näkemyksenne korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi.

-

6. Muut huomiot

Korostamme lopuksi, että:

- EU-komission tulkinta luomuväitteiden asemasta tulee huomioida kansallisessa täytäntöönpanossa
- luomumerkki on viranomaisperusteinen, EU-säädely merkki
- tavanomaisen tuotannon vihreät väitteet tulee asettaa tiukan, läpinäkyvän todentamisvaatimuksen alle

Tämä varmistaa sekä kuluttajansuojan että reilun kilpailun.

Rännäri Susann
Luomuliitto ry